



> Retouradres

ONGERUBRICEERD / GEEN MERKING
Prof. A.G. (Bert) Koenders
Voorzitter AIV
Postbus 20061
2500 EB Den Haag

Datum 19 mei 2025
Betreft AIV advies Voedselzekerheid

Geachte heer Koenders,

Graag vraag ik, mede namens de minister van LNVN, de Adviesraad Internationale Betrekkingen (AIV) om een advies over de consequenties van het nieuwe beleid voor de Nederlandse inzet op voedselzekerheid.

Het huidige kabinet richt de inzet van ontwikkelingshulp op Nederlandse belangen op het gebied van handel en economie, veiligheid en stabiliteit, en migratie.¹ Dit zijn veelal wederzijdse belangen met lage- en middeninkomenslanden waarmee wij samenwerken. Deze belangen worden behartigd met programma's en diplomatieke inzet op gebieden waar Nederland meerwaarde kan bieden. Voedselzekerheid is een van die gebieden, naast watermanagement en gezondheid.

Er volgt dit voorjaar ook een beleidsbrief Handel. Het nieuwe beleid van Ontwikkelingshulp wordt de komende maanden verder ingevuld en uitgewerkt. Om uw advies daarin nog zoveel mogelijk mee te kunnen nemen ontvang ik graag kort na het zomerreces een briefadvies over voedselzekerheid langs de volgende lijnen.

Achtergrond

De wereldwijde voedselzekerheid staat al enige tijd onder druk. Na een gestage daling van het aantal mensen zonder toegang tot voldoende voedsel in de jaren 2000, gaat de trend sinds 2015 weer de verkeerde kant op. Ook het wereldwijde voedselsysteem staat onder druk. Voedselproductie kan negatieve gevolgen hebben voor het milieu, waaronder biodiversiteitsverlies. Tegelijkertijd wordt de handel in voedsel, die belangrijk is om lokale tekorten op te vangen, vaak belemmerd door gebrek aan infrastructuur, tijdrovende administratieve procedures en handelsbarrières, aangewakkerd door prijsschommelingen, geopolitieke spanningen, conflicten en toegenomen protectionisme.

¹ Beleidsbrief Ontwikkelingshulp (TK 2024-2025, 36180-133)

Nederland heeft sinds de voedsel(prijzen)crisis 2007-2008 stevig ingezet op voedselzekerheid.² Vanaf 2015 werd het voedselzekerheidsbeleid in lijn gebracht met de internationale ontwikkelingsdoelstelling 'Zero Hunger' (SDG 2). Nederlandse kennis, kunde en bedrijvigheid werden veelvuldig ingeschakeld en hulp en handel zoveel mogelijk gecombineerd, in aansluiting op het beleid omtrent Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen. Het accent van de inzet ligt op de gebieden waar honger en ondervoeding het meest pregnant zijn, met name in Sub Sahara Afrika. Jaarlijks worden zodoende 15-20 miljoen ondervoede kinderen bereikt, met het oog op verbetering van hun diëten, en 5-10 miljoen lokale voedselproducenten, met het oog op verbetering van hun productiviteit, inkomens en toegang tot markten.³

Hiermee draagt Nederland bij aan voedselzekerheid en zodoende aan lokale en regionale stabiliteit en ontwikkeling. Die hangen uiteraard samen met de Nederlandse belangen op gebied van veiligheid, het voorkómen van migratie en markttoegang en leveringszekerheid voor Nederlandse bedrijven. Echter, de link met die belangen is tot nu toe een indirecte en niet het uitgangspunt geweest voor strategische beleidskeuzes en focus in de uitvoering.

Gevraagd advies

Het kabinet kiest nu een nieuwe invalshoek voor voedselzekerheid, waarbij de Nederlandse belangen leidend zijn voor een meer gerichte inzet. De algemene hoofdvraag aan de AIV luidt dan ook:

- **Hoe kan de Nederlandse inzet op wereldwijde voedselzekerheid beter worden gekoppeld aan de Nederlandse belangen, met name op gebied van handel en economie, veiligheid en stabiliteit, en migratie?**

En specifiek:

- **Hoe kan Nederland zijn vooraanstaande positie op het gebied van kennis en expertise in de land- en tuinbouwsector (beter) strategisch inzetten om bij te dragen aan voedselzekerheid in derde landen?**
- **Gezien de bezuinigingen, hoe kunnen wij met de bestaande middelen meer bereiken, onder andere door meer focus aan te brengen, en hoe kunnen wij met ontwikkelingshulp private investeringen beter mobiliseren om voedselzekerheid te bevorderen?**
- **Waar liggen de kansen om ontwikkelingshulp in te zetten voor win-win situaties, waarbij zowel de voedselzekerheid en stabiliteit in derde landen wordt versterkt als het verdienvermogen van Nederlandse bedrijven wordt bevorderd?**

Bij de beantwoording kan gedacht worden aan de volgende aspecten en deelvragen:

Handel en economie

Nederland is een handelsland bij uitstek. Onze welvaart is voor ruim een derde afkomstig van wat Nederlandse ondernemers in het buitenland verdienen. Een

² Zie beleidsbrieven voedselzekerheid van 2008 (31250-14), 2011 (32605-54), 2014 (33625-147), 2019 (33625-280) en 2022 (33625-341).

³ Zie <https://www.nlontwikkelingshulp.nl/#/results/themes/food-security>.

internationaal gelijk speelveld is daarbij van groot belang. Nederland is ook een landbouw- en voedselland bij uitstek en een van de grootste exporteurs van (deels geïmporteerde en in Nederland verwerkte) agrarische producten, voornamelijk naar omliggende landen. De export van Nederlandse kennis en kunde wordt steeds belangrijker. Er wordt volop geïnvesteerd en samengewerkt met bedrijven, ook in ontwikkelingslanden, waarmee de lokale voedselproductie wordt ondersteund (de zg. *Dutch Diamond*). Nederland exporteert ook voedsel naar ontwikkelingslanden. Omgekeerd importeert Nederland veel agrarische producten, ook uit ontwikkelingslanden (zoals koffie, thee, cacao, plantaardige oliën en fruit). Voor leveringszekerheid, die van belang is voor Nederlandse importeurs, verwerkers, wederexporteurs en dienstverleners, zijn kwaliteit, prijsvorming en continuïteit van productie(processen) in de betreffende landen steeds meer van direct belang. Hierbij moet worden aangemerkt dat een toename in de handel van voedsel gepaard kan gaan met verschuivingen van (wereldwijde) voedselproductie, met mogelijke gevolgen voor lokale voedselsystemen.⁴

Te beantwoorden deelvragen:

- In welke Nederlandse agrofood sectoren, in welke markten in ontwikkelingslanden en bij welke boeren/doelgroepen binnen die landen liggen de (win-win) kansen voor het combineren van Nederlands verdienvermogen (export, import en investeringen in voedselproductie en -verwerking) met het lokale voedselzekerheidsbelang?
- Hoe kan Nederland als landbouwexporteur en kennispartner bijdragen aan klimaatbestendige voedselsystemen in ontwikkelingslanden op een manier die zowel de lokale voedselzekerheid als Nederlandse bedrijven ten goede komt?
- Hoe kunnen beleid en inzet, onder meer van ontwikkelingshulp, op kansrijke sector/markt combinaties inspelen en het wederzijds voordeel verder optimaliseren? Hoe kan de impact van die inzet (op termijn) worden gemeten?

Veiligheid en stabiliteit

De Nederlandse voedselsector is internationaal sterk verweven. De weerbaarheid van het Nederlandse voedselsysteem is daardoor mede afhankelijk van ketens en processen in het buitenland. De voedselsector in Nederland is nog niet aangeduid als 'vitale sector', maar de voedselzekerheid in Nederland heeft wel direct belang bij internationale leveringszekerheid, en dus bij stabiliteit in (de buurt van) essentiële productiegebieden. Ook de voedselzekerheid in nabuurregio's is van belang voor veiligheid in Nederland. Honger en instabiliteit gaan vaak hand in hand met geweld en criminaliteit met grensoverschrijdende effecten die ook Nederland (kunnen) raken.

Te beantwoorden deelvraag:

- Hoe kan de Nederlandse inzet op voedselzekerheid bijdragen aan conflictpreventie en stabiliteit in fragiele regio's, en welke lessen kunnen uit eerdere Nederlandse en internationale inspanningen worden getrokken?

Migratie

Conflict, instabiliteit en massale jeugdwerkloosheid zorgen wereldwijd voor een toename van migratiebewegingen. Dit speelt onder andere in achtergestelde

⁴ Hierover wordt op dit moment een studie uitgevoerd, naar aanleiding van de motie Thijssen/Amhaouch (TK 29237-196).

rurale gebieden, waar landbouwontwikkeling stagneert en armoede en ondervoeding wijdt verbreid zijn. Voorzien in korte termijn basisbehoeften (veilig voedsel, water, onderdak) en, op langere termijn, ontwikkeling van de voedsellandbouw en regionale handel in voedsel, kan zowel in conflictgebieden als in regio's waar vluchtelingen (tijdelijk) verblijven de bestaans- en voedselzekerheid bevorderen en werkgelegenheid creëren. Dit biedt met name jongeren perspectief en vermindert hun motivatie om te migreren.

Te beantwoorden deelvragen:

- In welke landen/regio's kan verminderen van ondervoeding en ontwikkeling van de lokale voedselproductie bijdragen aan een afname van migratie naar Europa, c.q. Nederland, nu en in de nabije toekomst?
- Welke vormen van samenwerking tussen Nederland en ontwikkelingslanden kunnen leiden tot betere integratie van migratie-beheersing en landbouwontwikkeling en voedselzekerheid?
- Hoe kunnen beleid en inzet, onder meer van ontwikkelingshulp, dit het meest effectief en efficiënt bewerkstelligen? Hoe kan de impact van die inzet (op termijn) worden gemeten?

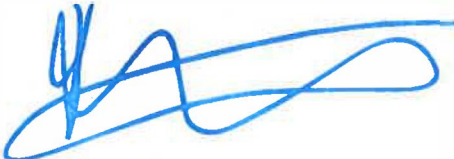
Samenhangende belangen

Armoede, honger, ongelijkheid, klimaatverandering en conflicten leiden tot instabiliteit. En instabiliteit zet een rem op ontwikkeling. Dat heeft ook impact in Nederland. Bijvoorbeeld omdat handel wordt verstoord, gevaarlijke radicale groepen of criminelen meer ruimte krijgen, of omdat mensen bij ons asiel aanvragen. Ontwikkelingshulp kan een effectieve manier zijn om hier iets aan te doen. Die inzet zal het meest effectief zijn waar de Nederlandse belangen in samenhang worden bediend. Tegelijkertijd zal de synergie niet altijd evident zijn.

Te beantwoorden deelvragen:

- Gegeven de regio's waar de Nederlandse ontwikkelingshulp zich op richt, waar liggen de beste mogelijkheden om met beleid en inzet op voedselzekerheid meerdere Nederlandse belangen tegelijkertijd te dienen?
- Welke combinaties zijn het meest effectief en efficiënt en hoe kan inzet daarop worden vormgegeven?

De minister voor Buitenlandse Handel
en Ontwikkelingshulp,



Reinette Klever